

Arkitektura eta Hirigintza Oinarrizko Hezkuntzan barneratzea:

Gizartearen eta teknikarien arteko elkarrizketa sustatzeko aukera

Laburpena: Nabarmen gelditzen da sarritan gizarteak eta teknikariek testuinguru eraikiari buruz dituzten ikuspegiaren artean aldea dagoela. Bien arteko elkar ulertzea bideratzeko, elkarrizketa-esparruak bilatzea komenigarria da. Izan daiteke Oinarrizko Hezkuntza horietako bat?

Abstract: It is often clear that there are differences between readings made by citizens and technicians about the built environment. It is necessary to find meeting spaces between them to develop a mutual understanding. Could Basic Education be one of them?

Igor Díaz de Guereñu(1), Olatz Iñigo(2), Ainhoa Jaca(3), Estitxu Ortiz de Zarate(4) eta Josu Santamarina(5)

(1)(2)(3)(4) arkitektoak; (5) historialaria eta EHU/UPVko Paisaiaren Kudeaketa Masterreko ikaslea.

Gako-hitzak: Prozesu parte-hartzaileak, Oinarrizko Hezkuntza, Arkitektura, Hirigintza, Ikasketa esanguratsua

Keywords: Participation processes, Primary School, Architecture, Urbanism, Meaningful learning

Bidaltze data: 2016-04-26
Onartze data: 2016-05-04

Publikoa den hori, guztiona bihurtu

Arkitekturazko eta hirigintzazko lanen aurrean, erantzukizun komuna da aldarrikatzen den balioetako bat. Eraldatze, berreraikitze eta eraikitzearen teknikook egiten dugun hori, jendartearen egunerokotasunaren parte bilakatzen den heinean, «agente inplikatu»en partaidetza premiazkoa bihurtzen du. Egoera horren aurrean, ahots-aniztasunaren (multivocality) alde egin beharko genuke, agente ezberdinen jakintza ezberdinak maila berean jarriz, hierarkiarik gabe, baina bakoitza bere parametroen barne kritikoki aztertuz. Oro har, bi noranzkoko harremana sustatu behar da: batetik, derrigorrezkoa da herritarren zilegitasuna aintzatestea teknikariarekin batera, hiritarraren kezak eta kriterioa kontuan hartzeko. Bestetik, teknikariaren ahotsari ere leku egin behar zaio eta, beraz, arkitektura nahiz hirigintzarekin erlazioa duten eduki eta ideiak jendarteratzea ezinbestekoa da.

Bi noranzkoko harreman hori ahalbidetzeko, ekimen ezberdin ugari eraman daitezke aurrera. Horien artean, parte-hartze prozesuak dira agian, modu nabarmenean aldarrikatzen direnak.

Hiritarren banakako parte-hartzea, berez, Estatuan egindako lurzoruari buruzko lehen legean aipatzen da jadanik. Horrela, demokraziaren eraginez eta haren garapenaren ondorioz, indarrean dauden lege guztiek aitortzen dute nahia hirigintzari buruzko ahalmen eta eskubideetan herritarren esku-hartzea sustatzeko. Are gehiago, Euskadiko Lurzorua eta Hirigintzaren 2/2006 Legeak behartu egiten ditu administra-

zioak parte-hartze prozesuak gauzatzera; horretarako sortu direlarik, hain zuzen, «Herritarrek Parte Hartzeko Programak». Hala ere, Hiria Antolatze Plan Orokorren Kasuan soilik dira horiek derrigorrezkoak.

Ordenamenduko aleen prozedura finkoa ez ezik, legedian badago herritarren esku-hartzea aurrera eramateko bide aldizkako ugari. Horren adibide da Toki Araubidearen Oinarriak Arautze Legearen 70bis artikulua, zeinek aukera ematen duen udal-ordenantzak edo hirigintza-arauak udalbatzari aditzera emateko, hark bozkatu eta baietsi dezan.

Beraz, mekanismoak egon badaude jendearen parte-hartzea ahalbidetzeko, eta legeak berak aitortzen du horren beharra. Errealitatean, aldiz, horrelako ekimenak ez dira izaten izan zitezkeen bezain esanguratsuak askotan.

Teknikariok badugu ardurarik honetan guztian. Prozesu parte-hartzaileak garatzeko eskumena gehienbat administrazioaren eskuetan egon arren, arkitekturaren eta hirigintzaren inguruko eduki eta ideien hedapena baliagarria da gizartearen eta teknikarien artean elkarlan bat bilatu nahi bada. Testuinguru horretan, arkitekturaren eta hirigintzaren dibulgaziorako ekimen ugari jorra daitezke, hala nola Oinarrizko Hezkuntzan dagokigun atal honi tarte bat ematea.

Arkitektura eta Hirigintzaren inguruko edukiak Oinarrizko Hezkuntzan barneratzea

Hezkuntza-sistema izan daiteke abiapuntuetako bat, beraz. Baina, nola egin beharko litzateke arkitekturaren eta hirigintzaren inguruko edukien barneratzea ikastetxeetan?

Zein izan beharko lirateke irizpideak? Lekurik ba al dago-
kio? Hezkuntza-arloko araudia eta testuingurua ezagutzera
garamatza honek guztiak.

Zentzu horretan, Agenda 21 izan daiteke eskolatik kanpoko
politikak ikastetxeetan barneratzeko eredu gisa har dezake-
gun ekimen bat. Izan ere, bertan, hezkuntzaren erabilera
proposatzen da jasangarritasunaren testuinguruan hiritar
kritikoak prestatzeko. Eusko Jaurlaritzak zuzentzen du Eus-
kal Autonomia Erkidegoan Eskolako Agenda 21 deiturikoa;
eta era berean, udalek euren berezko Agenda 21 aurrera
eramateko programak abian dituzte. Modu horretan, uda-
letxeen eta ikastetxeen arteko hartu-emana bideratzen da,
lekuan lekuko jasangarritasunaren inguruko kontzientzia za-
baldu eta hobetzeko helburuarekin.

Ingurumenari bideratutako ekimen hori, dagokigun testuin-
guru eraikiaren esparrura eramatea posible litzateke. Batez
ere, Agenda 21-eko oinarri orokorrenetan, berau ere aipat-
zen den aldetik. Dena dela, itxuraz hezkuntza-sistematik at
geratzen diren gaiak bertan jasotzeko baliabideak badaudela
ikus daiteke adibide honekin.

Hezkuntza-araudiari dagokionez, Oinarrizko Hezkuntzak
jomuga dituen xedeak aztertuz, zera adierazten du 2/2006
Legeak, Hezkuntzari buruzkoak (LOE): «Hiritartasunaren
jarduerarako eta maila ekonomiko, sozial eta kulturalean
parte-hartze aktiboa izateko prestakuntza» duela helbu-
ruetako bat. Beraz, horren arabera ere, dagokigun gaiak
hezkuntza-sisteman lekua baduela pentsa dezakegu.

Bestalde, lege horrek, bai eta hura garatzen duen «Euskal

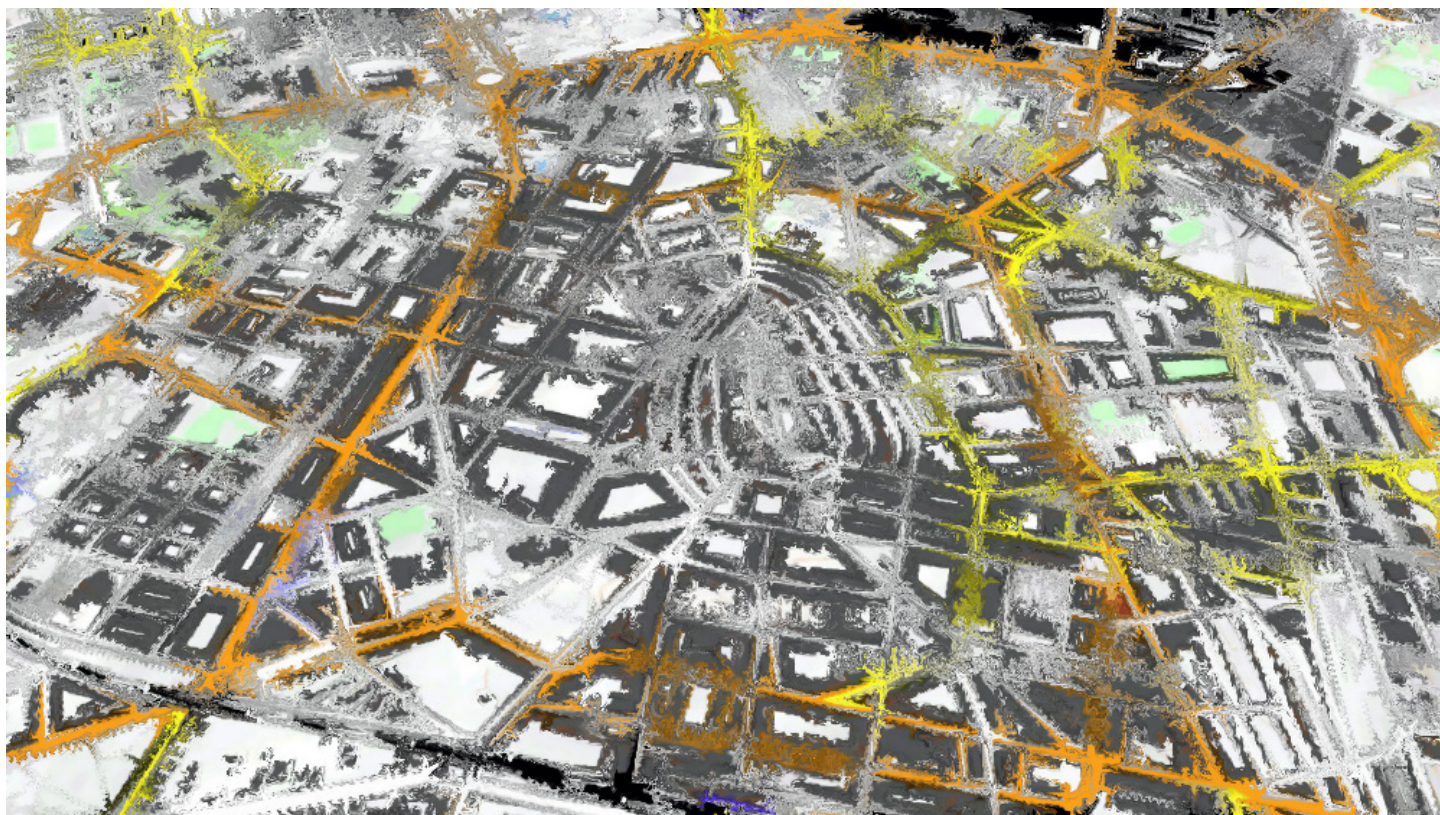
Autonomia Erkidegoko Oinarrizko Hezkuntzaren curricu-
luma sortu eta ezartzekoak», eskoletan jorratu beharreko
edukiei dagokienez, Gizarte Zientziak, Geografia eta Histo-
ria delako ikasgaien, hiriarekin lotutakoak jasotzen ditu. Hala
ere, gizarte-zientziek duten ikuspegitik lantzen dira batez
ere. Hau da, hirietako bizimodu eta gizartearen ezaugarrien
arabera eta historiaren garapenaren oinarri eta aztarna ga-
rrantzitsuak diren aldetik¹.

Parte-hartze prozesuak esanguratsuak izatera bideratutako
hezkuntza-ekimen batean, garrantzitsua litzateke hiriak di-
ren testuinguru fisiko hori, hirigintzaren eta arkitekturaren
ikuspegitik ere lantzea. Ez teknikariak prestatzeko helburua-
rekin, baizik eta ikuspegi kritiko bat garatze aldera, oina-
rrizko kontzeptu batzuen ezagutza hedatzeko. Hutsuneak
eta beteak, erabilerak, zirkulazio-bideen sarea eta haien hie-
rarkia, erritmoa, ardatzak, mugarriak, hesiak, etab. bezalako
kontzeptuak barneratzeak hiriari buruzko ikuspegi gehiga-
rria gara dezake gazteengan, eta gaur egun hiritarrek pairat-
zen dituzten arazoak (segregazio soziala, kotxearen gehiegi-
zko presentzia, etxebizitza duin bat eskuratzeko zailtasuna,
etab.) beste ikuspegi batetik ulertu².

Azkenik, gai metodologikoekin lotuta, «hezkuntza-gaitasun
orokorrak» direlakoak aipatu beharra dago. Hezkuntzako
legeek ardatz garrantzitsutzat jotzen dituzte. Eta pertso-
nek bizitzan zehar aurkituko dituzten izaera ezberdinetako

¹ Hala ere, maila orokor batean jorratzen dira hiri-eredu nagusien morfologia
eta estilo arkitektonikoak. Bai eta gaur egungo hirietan gerta daitezkeen arazo
nagusien azterketa ere: kutsadura, trafikoa, etab.

² Hirigintzarekin lotuago dauden parametroen ikuspegitik; hau da, lursailen
kalifikazioa, erabilera, hiriaren hazkunderako jarraitutako ereduak, eta abarrek
dakarten baldintzapenen ikuspegitik.

Irudia ~ Irudi lausotuak eta zatikatuak gainditu nahian, hezkuntza hiriaren gaineko ikuspegi zabala, konplexua eta engaiatua lortzeko bidea da. Egilea ~ Igor Díaz de Guereñu.

erronkei aurre egiteko, beharrezko dituzten oinarrizko gaitasunak dira³. Berez, helburutzat dute testuinguru ezberdin eta aldakorretan, jasotako jakintza modu eraginkorrean aplikatzeko gaitasuna duten pertsonak prestatzea.

Xede horrekin, ikasleen ikasketa-prozesua bideratzeko, hainbat irizpide orokor jotzen dira baliagarritzat⁴.

Alde batetik, jakintza-arloen arteko lotura bideratzea; ikasgai ezberdinen ikuspegi bateratua landuz eta ezagupenaren tratamendu zatikatua saihestuz.

Bestetik, gaitasunak garatzea bereziki edukien «metaketa» soilaren gaitetik. Horretara bideratuta daude, beste batzuen artean, «Problemen ebazpenaren bitarteko ikasketan» oinarritutako metodologiak. Zeintzuetan, proposaturiko egoera zehatz bati irtenbidea emateko, ikasgai ezberdinetan

³ Europako Parlamentuak onartuta, zortzi «gaitasun orokor» zehazten dira hezkuntzako legedian: 1) Zientzia-, teknologia- eta osasun-kulturarako gaitasuna. 2) Ikasten ikasteko gaitasuna. 3) Matematikarako gaitasuna. 4) Hizkuntza-komunikaziorako gaitasuna. 5) Informazioa tratatzeko eta teknologia digitala erabiltzeko gaitasuna. 6) Gizarterako eta herritartasunerako gaitasuna. 7) Giza eta arte-kulturarako gaitasuna. 8) Norberaren autonomiarako eta ekimenerako gaitasuna.

⁴ Aipatzen diren irizpide hauek hezkuntza-paradigma konstruktibistetan dute oinarria. Ikasketa-prozesua, eraikuntza-prozesu bat bezala ulertzen dute, eta ez informazioaren transmisio soil legez. «Ikasketa esanguratsua» deiturikoa dute helburu. Bi ezaugarri nagusi jasotzen dituelarik honek: 1) Arbitrariedade eza: jasotzen den informazio berria modu ordenatu eta koherentean ematea ikasleak alde aurretik duenarekin. 2) Substantibitatea: ezagutza berria bere muinean asimilatu beharra, bere transmisiorako erabilitako kode edo ikurretatik haratago. Hau guztia dela-eta dira baliagarriak nork bere egitura kognitibo propioak eraikitzeko aukera ematen duten jarduerak, eta, beraz, ikaslearen jarrera aktiboa modu egokian bideratzen dutenak.

jasotako ezagutza modu praktikoan aplikatzea bilatzen den.

Testuinguru errearen eta ikastetxearen arteko lotura areagotzea bestelako baliabide esanguratsua da. Eskolan jasotako edukiak benetako testuinguru batean aplikatzeak, edo barneratzeak, kalitateko ikasketa-prozesuak bideratzen baititu.

Ondorio gisa

Gidalerro hauek «ikasketa esanguratsua» deiturikoa («benetako» ikasketa; modu egokian barneratua eta ulertua, eta, beraz, aplikatua izateko gaitasuna bideratuko duena) lortzera bideratuta daude. Arkitekturak eta Hirigintzak berezkoak dituzten lan eta prozedurak ikastetxeetako testuingurura egokituz, posible litzateke dagoeneko hezkuntzan jorratzen diren edukien «ikasketa esanguratsua» hori lortzen laguntzea, aipatu ditugun irizpideak beteko liratekeen neurrian. Hau da, «behar programatiko eta espazial» batzuei erantzuna emango dien esku-hartze edo proiektua diseinatzena bideratutako jardura batek ikasgai ezberdinetako curriculumean jasotzen diren edukien aplikazio praktikoa bidera dezake. Modu bateratuan landuko bailirateke, beste askoren artean, matematikako eskala eta proportzioa, marrazketa teknikoa, gaitasun espazialaren garapena, espresibide artistikoen ulermena, gizarte-zientzien aldetik egiten den hiriarren azterketa, etab.

Hau guztia dela-eta, arkitekturaren eta hirigintzaren inguruko gaiak Oinarrizko Hezkuntzan nolabait barneratzea arrazoizkotzat jo dezakegu. Ez bakarrik testuinguru eraikiari

Irudia - Arkitekturaren eta hirigintzaren didaktika prozesu eraikitzailea eta esanguratsua izan daiteke
Egilea - Igor Díaz de Guereñu.

buruzko ikuspegi kritiko bat garatu ahal izateak hezkuntzako legeek helburutzat duten parte-hartze aktiboa susta dezake-elako. Baizik eta dagoeneko bideratzen den ikasketa-prozesuaren kalitatea hobetzeko baliabidea izan daitekeelako ere.

///

Bibliografia

Hainbat egile (1997): *Actas del Encuentro Internacional sobre el Aprendizaje Significativo*, Universidad de Burgos, Burgos [ISBN: 84-922382-3-2].

Muntañola i Thonberg, J. (1980): *Didáctica medioambiental. Fundamentos y posibilidades*, Oikos-Tau, Bartzelona.

Muntañola i Thonberg, J. (1984): *El niño y la arquitectura. Manual introductorio sobre la enseñanza de la arquitectura y del urbanismo en la escuela*, Oikos-Tau, Bartzelona.

Graves, N.J. (1982.): *Nuevo método para la enseñanza de la Geografía*, Teide, Bartzelona [ISBN: 84-307-7343-6].